

Lasten tv

Anita Werner: Lapset ja televisio. Suomalaisen laitoksen toimittanut Annikka Suoninen. Tampere: Gaudeamus 1996. 223 s.

“Kivaa, kun on perjantai. Illalla tulee mun kaksi lempiohjelmaa: Ihmeidentekijät ja Passi ja hammasharja”, iloitsee kuusivuotias tyttö päiväkodin lounaspöydässä. Näinkin todentuu jo tutuksi käynyt väite medioiden ja lasten osalta erityisesti television arkipäivää hallitsevasta luonteesta – väite, jolla myös Anita Werner aloittaa esityksensä lasten ja television välisestä monitasoisesta ja -mutkaisestakin suhteesta.

Kirjansa esipuheessa norjalaistutkija lupaa helppotajuisen esityksen lapsia ja televisiota koskevien tutkimusten keskeisistä tuloksista. Tavoitakseen mahdollisimman laajan lukijakunnan Werner on tietoisesti valinnut tieteen popularisoinnin roolin. Käsittämättömän pitkään lapset ja televisio -keskustelua onkin käyty ohi ja yli niiden ihmisten, joita se lähimmin lasten ohella koskettaa. Vanhempia on varoitettu television katselun vaaroista syyllistävään sävyyn ja se vähä, mitä lasten hoito- ja kasvatushenkilöstön koulutukseen on aiheesta sisältynyt on ollut positiivisimmillaankin televisioon väheksyvästi suhtautuvaa. Vaikutus on ollut keskustelun keskeinen sana, ja yhteyksistään irrotettujen yksittäisten tutkimustulosten esittelyn ansiota sanalla on ollut ja on edelleenkin vahvasti negatiivinen kaiku.

Wernerin lähtökohta on se, että monet tutkimustulokset eivät ole tulleet suuren yleisön tietoon joko sen vuoksi, että ne eivät vastaa ennakko-odotuksia tai sen vuoksi, etteivät ne ole yksiselitteisiä. Ratkaisevaa onkin huomata, ettei medioiden vaikutus milloinkaan ole yksiselitteinen ja suoraviivainen, painottaa Werner. Huomio vaikuttaa itsestään selvältä, mutta Wernerin mukaan monien empiiristen tutkimusten taustalta löytyy ärsyke-reaktio-malli, joka yksinkertaistaa vaikutussuhteen ja ohjaa tutkijan päätelmiä ennakkokäsitysten suuntaan. Eipä siis ihme, että vielä nykyäänkin sangen mutkattomasti yhdistetään toisiinsa esimerkiksi väkivaltaiset televisio-ohjelmat ja lasten väkivaltainen käyttäytyminen.

Werner paneutuu julkisessa keskustelussa esillä olleisiin käytännön kysymyksiin ja ongelmiin, joista on olemassa empiiristä tutkimusta. Näkökulma on nimenomaan norjalainen, mikä ei kuitenkaan estä esityksen soveltamista suomalaisiin oloihin. Pohjoismaat muistuttavat televisiokulttuuriltaan toisiaan varmasti enemmän kuin esimerkiksi anglo-amerikkalaisia maita. Annikka Suonisen kirjoittamat lisäluvut kunkin luvun lopussa tuovat kirjaan erityisesti suomalaisen näkökulman esitellessään suomalaisia tutkimustuloksia, lakeja ja opetussuunnitelmia. Konsepti on erittäin toimiva. Yhtäältä norjalaiset ja suomalaiset tutkimustulokset muistuttavat toisiaan niin paljon, että on perusteltua ja uskottavaa esittää joitakin yleistyksiä ja selkeitä väitteitä lasten ja television suhteesta. Toisaalta kansallisia

eroja on kuitenkin sen verran, että lukija voi konkreettisesti todeta, miten kontekstisidon-nainen ja herkästi muuttuva tuo suhde todellakin on.

Ennen kuin ryhtyy purkamaan yksioikoisia käsityksiä television vaikutuksista lapsiin, Werner kuitenkin selvittää tutkimusalueen keskeiset teoreettiset lähtökohdat. Toinen luku: "Miten mediat vaikuttavat?" toimii tärkeänä kehyksenä tuleville luvuille kartoittaen tutkimuksen kehittymistä ärsyke-reaktio-mallin käytöstä kohti kokonaisvaltaista tutkimusasetelmaa. Siinä tutkimuksen lähtökohdaksi otetaan itse lapsi ja tarkastellaan medioiden roolia suhteessa kaikkiin muihin lapsen kasvuun vaikuttaviin tekijöihin. Tällä tavoin käsitettynä tutkimuskenttä on hyvin laaja ja monimutkainen. Kun lapsi vielä käsitetään aktiiviseksi toimijaksi, on selvää että tutkimustuloksista on mahdotonta vetää mitään täysin yksiselitteisiä ja kaikenkattavia johtopäätöksiä.

Kahdeksassa seuraavassa luvussa Werner asettaa uuteen valoon juuri ne tutkimukset ja väitteet, joita julkisessa keskustelussa on toistettu kerta toisensa jälkeen. Luvut on otsikoitu napakoiksi kysymyksiksi, joihin Werner vastaa monisyisesti mutta ytimekkäästi muistuttaen koko ajan lukijaa siitä, että kausaalinen jos-niin -ajatelu vie hakoteille lasten televisiosuhdetta tarkasteltaessa. Esitystapa on viileän kiihkoton. Selkeästi käy kuitenkin ilmi se, että Werner hakee medioille ja erityisesti televisiolle välineenä synninpäästöä. Televisio ei passivoi lapsia, ei tapa luovuutta ja lukuharrastusta eikä uhkaa

koulun asemaa. Toisaalta norjalaistutkija ei mitätöi perinteisesti huolta aiheuttaneita tutkimustuloksia. Hänen mielestään on olemassa tarpeeksi perusteita korostaa, että mediaväivallalla saattaa olla vahingollisia vaikutuksia, vaikka tärkeimmät lapsen aggressiivisuutta lisäävät tekijät löytyvätkin muualta kuin mediasta. Perusteltua on myös kriittinen suhtautuminen suureen osaan mediasisältöä ja siihen, mitä lapset katsovat, väittää Werner.

Kirjan ajankohtaisin aihepiiri on mediakavatus, jota käsitellään kirjan viimeisessä luvussa. Wernerin ja Suonisen suppeat esitykset antavat hyvän kuvan siitä, miten ongelmallinen ja laaja mediakasvatus on sekä käsitteenä että käytännön toimintana. Niin Norjassa kuin Suomessakin koulun arki on kaukana opetussuunnitelmien hienoista ja varsin vaativasta tavoitteista, ja paljon ellei kaikki on yksittäisten opettajien kiinnostuksen varassa. Toisin kuin Werner Suoninen esittelee myös mediakasvatuksen tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden kyseenalaistavan antipedagogisen näkökulman. Sen mukaan mediakasvatus on vain yksi aikuisten vallankäytön muoto ja omiaan viemään kaiken ilon lasten mediasuhteesta. Mutta kuten mediat ansaitsevat synninpäästensä niin sen ansaitsee myös mediakasvatus. Olen-naista on millaisista lähtökohdista ja miten sitä toteutetaan.

Kaiken kaikkiaan Wernerin ja Suonisen teos pitää minkä lupaa ja puoltaa paikkaansa mediakeskustelun kentällä. Se on helppotajuinen ja -luvinen esitys olematta silti yksioikoinen ja yksinkertaistava. Se ei

tarjoa valmiita vastauksia vaan jättää tilaa lukijan omille pohdinnoille ja lisäkysymyksille. Lähdekirjallisuus on jaoteltu luvuittain, joten lukijan on helppo löytää lisätietoa juuri haluamastaan aihepiiristä. Werner suuntaa esityksensä mm. päättäjille, joiden käsiin sen toivoisikin joutuvan erityisesti nyt, kun ollaan tekemässä varsin mittavia ja perustavaa laatua olevia päätöksiä mediakasvatuksen luonteesta ja sisäl-loistä.

Eeva-Liisa Jokela